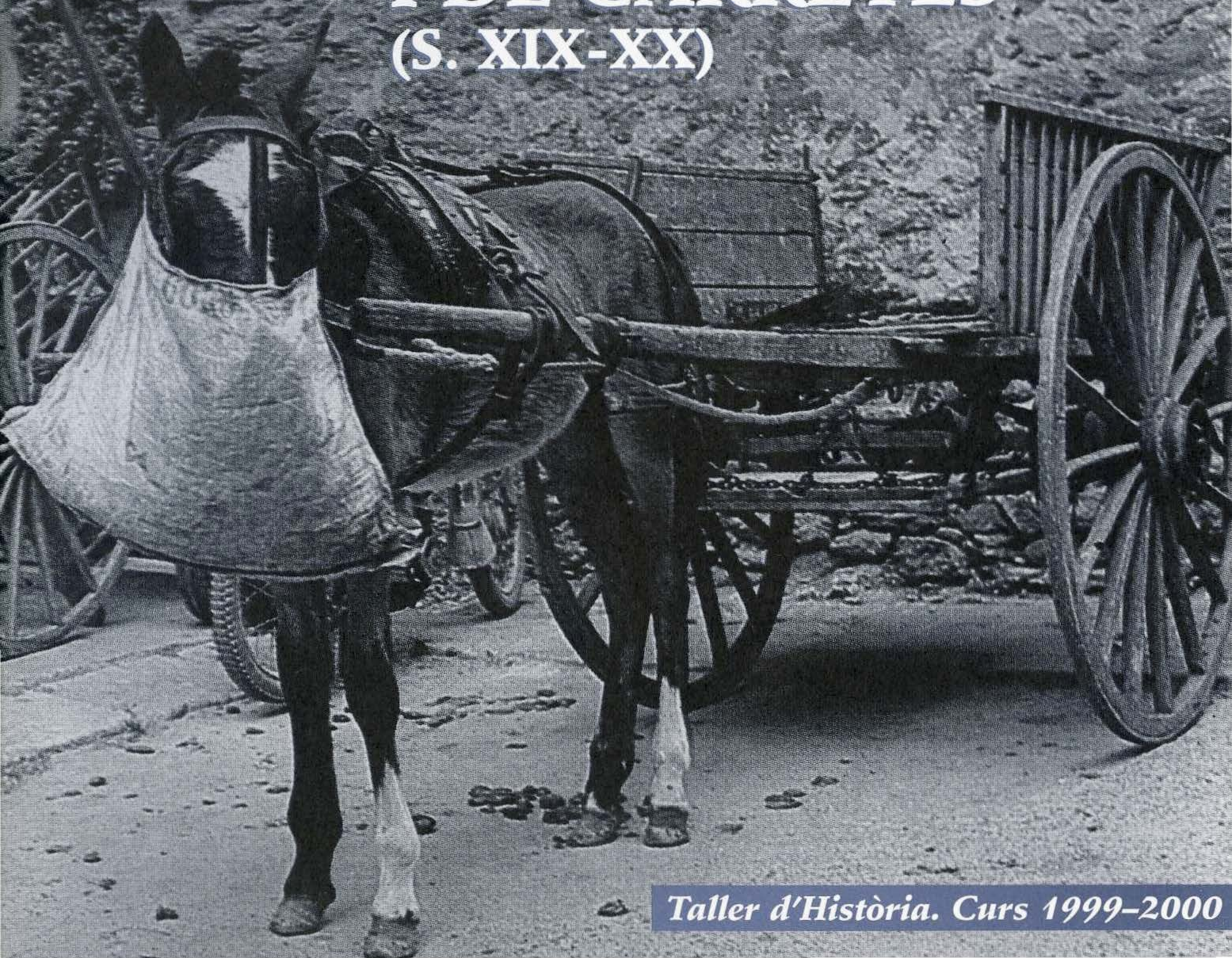

TEMPS DE CARROS I DE CARRETES (S. XIX-XX)

Taller d'Història. Curs 1999-2000

TEMPS DE CARROS I DE CARRETES (S. XIX-XX)

Taller d'Història. Curs 1999-2000

TEMPS DE CARROS I DE CARRETES (S. XIX-XX)

Organització i muntatge: Tallers d'Història.
Arxiu Municipal.
Museu d'Història de la Ciutat.
Servei d'Educació.

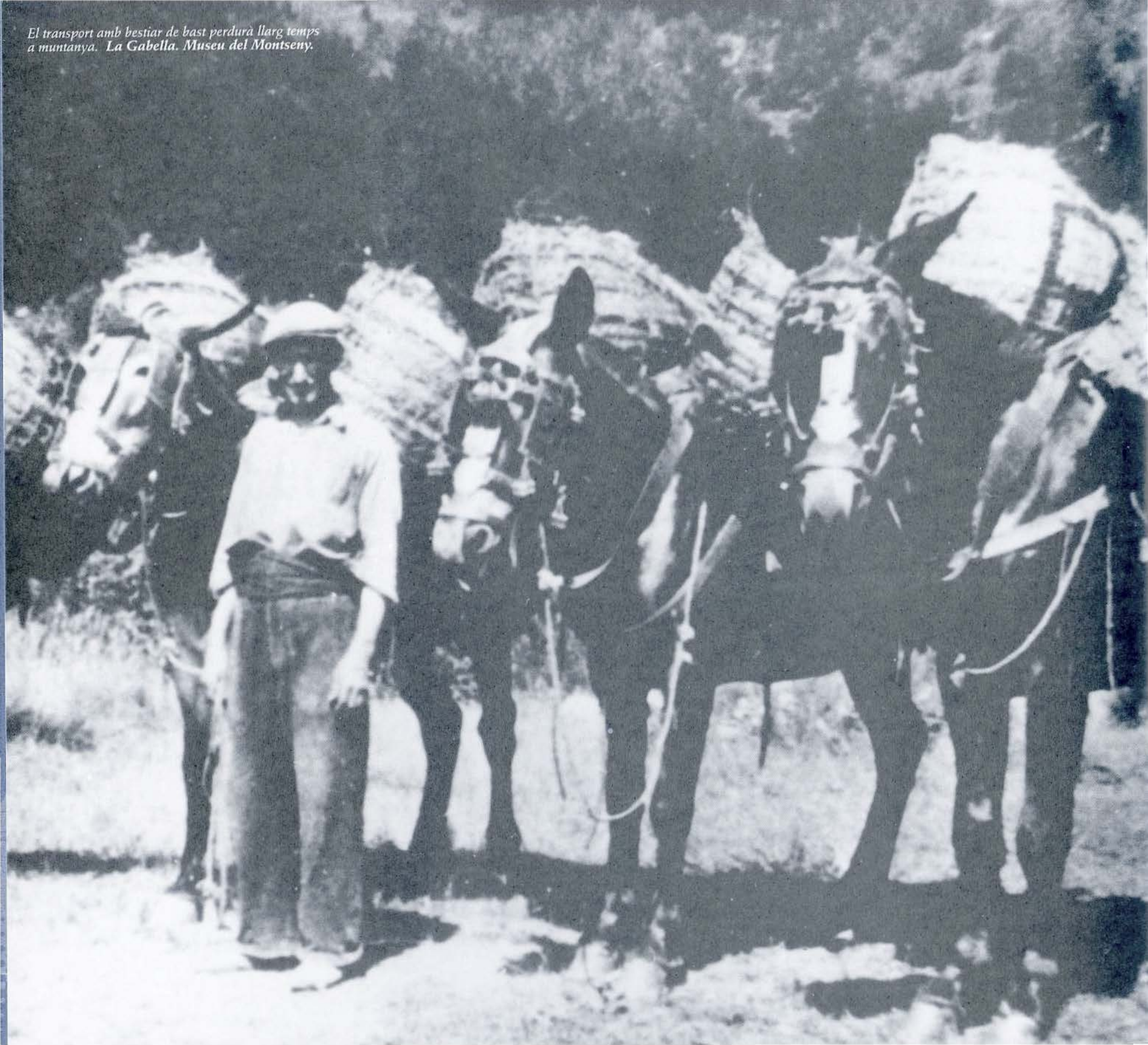
Documentació i text: Àngel Jiménez.

Pedagogia: Elena Esteva, Beatriu Cruset; Maria de la Peña,
Tina Murlà, Maria Lluïsa Rojas, Rosa M. Martí,
Valentina Escudero, Fina Pujolràs, Anna Sureda,
Mercè Enrich i Salvi Sagué.
Sílvia Alemany (Museu) i M. Àngels Comas (Servei d'Educació).

Restauració: Néstor Sanchiz i Josep Posas.

Agraïments: Rosa M. Martí, Anna Mir, Gerard Bussot, Pepita Rigau,
Josep Vert i Planas, Ajuntament de Flaçà, Marisa i Dolors Isern,
família Batlle, Sais Rústic, Mas Ros i Josep Vergés.

El transport amb bestiar de bast perdurà llarg temps a muntanya. La Gabella. Museu del Montseny.

SEGLE XIX

En Manel Sala, en publicar l'any 1925 les seves *Ganxoneries*, potser exagerava una mica quan es referia als pocs i mals camins que hi havia en aquests rodals. Però, històricament, és cert que la utilització generalitzada de carros o carretes és força recent, perquè –llevat dels camins rals- a pagès i a muntanya, fins fa pocs anys, la majoria de camins eren camins de bast o camins de ferradura. Transportar-hi mercaderies, era la feina dels traginers.

MANEL DE L'HORTA, GANXONERIES

SANT ANTONI DEL PORQUET.

Una de les poques tradicions que encara actualment es conserven és la festa de la benedicció dels ases en la diada de St. Antoni Abat patró de tots els animals, i com siga que dita festa no deixa de ser celebrada amb relatiu esplendor, antigament encara s'hi donava més solemnitat degut en primer lloc a l'extraordinària fe religiosa que aleshores hi havia, i en segon lloc degut a no haver-ne encara construït les carreteres reals hi havia molts traginers que es dedicaven al tràfic de bast que era el més a propòsit per a transitar pels mals camins veïnals, úniques vies de comunicació interior d'aquella època, i junt amb els hortelans, tots amb els seus respectius matxos guarnits qui més bé podia acudien a la cavalcada dels tres toms amb les banderes de la confraria del sant, i els vius i diferents colors del conjunt, donaven a l'acte una vistositat d'un efecte insuperable.

En l'últim *Arjau*¹, la revista de l'Àrea de Cultura i Educació de l'Ajuntament de Sant Feliu, a l'apartat de Recerca es publica una "Carta curiosa" de l'any 1839. La lletra conta les trifulgues d'un pobre tartaner o calessier guixolenc –encara que nascut a Sils-, Josep Blanch, quan va deixar pujar en una tartana seva el monjo benedictí P. Jeroni Moré. Era a la nit del dia 26 –i a la matinada del dia següent- de juliol de 1835.

En Pep no era sol en l'ofici de tartaner, els anys que van del **1835** al **1840**. N'hi havia una colla: en Ferriol Serratosa, Benet Bareya, Joan Abeyà, Tomàs Cúbias,

Manuel Cussó, Benet Mauri i Carles Mir. Llevat d'en Josep Blanch que tenia dues tartanes d'un sola mula, i en Carles Mir que menava un carruatge tirat per dues, tots els altres declaraven –i cotitzaven- un sol carruatge d'una sola mula².

Mentre que de ferrers, en feien l'Esteva Domènech i en Benvingut Ginesta.

Les llistes de *Contribució industrial* que es conserven a l'Arxiu Municipal, de l'últim terç del segle passat, ens informen de les diverses i curioses feines o de molts dels oficis dels guixolencs que havien d'abonar una tarifa.

▲ Cotxe de quatre rodes (10-12 seients) al passeig del Mar, a finals del segle passat (AMSFG).

1. Núm. 36, febrer del 2000.

2. Arxiu Municipal, Sec. VIII, 18. "Subsidio Industrial y de Comercio".

En la dels anys **1877 – 1878**, hi trobem Joan Ferrer, la viuda de Josep Labertí, (St. Llorenç), Rafael Gispert (Rutlla), Josep Bartes, Bartomeu Gispert (Hospital) i Joan Duran en companyia de Vicenç Ribot que feien transport amb carruatges. Els dos últims, a més, tenien el cotxe que feia els viatges de Sant Feliu a Caldes de Malavella. I encara treballaven amb dues tartanes. El cotxe, amb quatre animals, que anava a Girona pertanyia a Paula Roca i companyia (c/ dels Arbres).

L'any 1880, però, a *El Eco Guixolense* es publicava un anunci que informava els lectors i usuaris del transport de viatgers, la separació del soci Vicenç Ribot (l'avi Vicenç) de la companyia de transport de viatgers a Caldes de Malavella, i que des del dia 7 de novembre se'n feia càrrec en Joan Duran, àlies Toledo³.

Llavors, Francesc Ainié (c/ St. Pere) i Josep Vidal feien carros. Pere Guitart (c/ Major), Ramon Alemany (c/ Rutlla) i Salvi Augé eren basters. I el ferrer era Ameri Garriga.

Durant els anys 1889 – 1890 es produïren algunes variacions. Narcís Ribot i Cia. s'estava al carrer de Sant Joan. I d'en Josep Bartes i Joan Duran, no se'n parla.

Habiendo cesado uno de los socios, D. Vicente Ribot de la compañía de ordinacion de esta á Caldas de Malavella y vice-versa, se pone en conocimiento del público que desde el día 7 de los corrientes correrá á cargo de D. Juan Durán (á) Toledo, rigiendo los mismos precios y condiciones. La administracion en casa D. Juan Vicens, calle de los Arboles.

MANEL DE L'HORTA, GANXONERIES

EL CARETO.

Quan a Ganxònia els serveis de transports i comunicacions es feien per mitjà de carruatges, hi havia tres línies diferents d'ordinació diària per complir aquestes necessitats.

A cal Valencià, que feien la de Girona, la companyia Toledo-Vicens que feien la de Caldas de Malavella per enllaçar amb el ferrocarril de passatgers que tinguessin d'anar a Barcelona, i can Loro, que feien la de Palamós-Palafrugell. Ultra els carruatges propis per a l'ordinació comú, tots ells tenien d'especials per a lloguers particulars, els quals eren utilitzats tant o més que els altres, perquè aleshores els negocis anaven bé i no se mirava prim a llogar carruatges tant per als assumptes de negoci com per als de recreació.

Mentre que un tal Joan Basagoitia donava d'alta un cotxe de tres cavalls, al carrer dels Arbres. Salvi Augé deixà de pagar la tarifa de baster. Francesc Ainié continuava fent de carreter, i Josep Guich Batlle (Algavira) s'havia donat d'alta en la contribució industrial com a titular d'un taller de carros.

ACARREOS
de ésta
á
Palamós
y vice-versa

Carruages de lujo de alquiler

NARCISO RIBOT

8, SAN JUAN, 8

▲ Anunci a *El Eco Guixolense*, 1880 (AMSFG).

3. *El Eco Guixolense*, 109 (7.11.1880) i 110 (14.11.1880).

*Carretera de Girona a l'alçada dels dos teatres: el Goula i el Vidal
(en construcció) Fotografia d'Amadeu Mauri, 1898.*

ELS CARRUATGES MOLESTEN ELS VIANANTS

(29.11.1878. *El Eco Guixolense*):

Hemos oído sentidas quejas sobre el gran número de carros y coches que á la vez se sitúan en algunas calles de esta villa impidiendo el tránsito de las personas que tienen precision de pasar por ellas. Como no es posible que se toleren semejantes abusos, trasladamos las citadas quejas á quien corresponde, por si tienen a bien poner un correctivo en beneficio de los transeuntes.

ACCIDENT: EN DIRECCIÓ CONTRÀRIA I SENSE FANAL

(16.10.1881. *El Eco Guixolense*):

Un grave riesgo corrieron los viajeros que conducía el carruaje que hace la ordinacion de ésta á Caldas, apenas hubo salido de Llagostera el viernes último.

Era entrada la noche cuando tropezó con un carro que iba en dirección contraria y sin farol, que ocasionó un terrible vuelco y tras él los consiguientes sustos y contusiones.

Trasladamos á quien corresponda la noticia, á fin de que se eviten en lo sucesivo incidentes que podrían ocasionar graves perjuicios.

CONSTRUCCIÓ DEL BUROT DE LA CARRETERA DE PALAMÓS

(21.01. 1899, *El Puerto*):

Hemos observado que la nueva caseta de consumos de la carretera de Palamós, ha sido construida en sitio algo distante de donde principia la pendiente en aquel trozo de la referida carretera, lo cual ocasiona grandes molestias al detenerse los carruajes para ser registrados. Claro está que éstos ofrecen gran resistencia que impide pararlos sin dificultad en el declive mencionado, cosa que podía evitarse fácilmente construyendo la caseta algunos metros más arriba, en terreno completamente llano.

▲ De dalt a baix, uns carros travessen el Ridaura i uns altres, a la platja de Sant Feliu, ajuden el transport marítim (AMSFG).

ES DEMANEN MULTES PER L'ABÚS DE VELOCITAT

(11.02.1899, *El Puerto*):

Aunque la cosa resulte algo pesada, por no decir latosa, nos vemos precisados á llamar nuevamente la atención de las autoridades respecto del escandaloso abuso que, con graves riesgo de los infelices transeúntes, cometen diariamente los conductores de carruajes de que aquí disfrutamos, corriendo por estas calles como alma que lleva el diablo. Con unas multitas aplicadas á tiempo creemos que habría bastante para pararles los pieses á esos sportmans de último cuño que nos han salido ahora.

DOS CAVALLS ES DESBOQUEN AL PASSEIG

(11.03.1899, *El Puerto*):

El jueves por la mañana se desbocaron dos caballos en los paseos del Mar, dirigiéndose en su carrera hacia la plaza de San Pedro; retrocedieron allí y fue detenido uno de ellos gracias a la serenidad de un transeúnte. El otro caballo cayó junto á una acera, siendo también detenido.

ANIMALS D'ESCORXADOR, EN CARRETES DESCOBERTES

(25.11.1899, *El Puerto*):

Las reses destinadas al consumo público siguen transportadas en una carreta descubierta.

De dalt a baix, la festa tradicional dels "Tres Tombs", i una postal de Mauri del tràfic marítim al Racó de Llevant de finals de segle passat (AMSFG).

Colecció MAURI ST. FELIU DE GUIXOLS: Recó de llevant

*Tartana senyorial al paratge de Mascanada,
a les darreries del segle passat (AMSFG).*

SEGLE XX

ANY 1902

Aquell any Sant Feliu de Guíxols rebia oficialment el títol de "ciutat". La població era d'unes 3.000 llars i de 2.302 cases.

Hi havia 14 hostals, amb una capacitat de 30 pessebres. I, fora dels hostals hi havia lloc per allotjar-hi un centenar de cavalls.

Tantes quadres (la userda, la palla, els fems i altres) i corrals al centre de la ciutat, així com la presència habitual de bestiar pels carrers, havien de donar al poble un ambient -una sentor més rural- molt diferent al que nosaltres coneixem.

És fàcil d'imaginar. Si no, llegiu:

MANEL DE L'HORTA, GANXONERIES

ARRI POC O MOLT

Un dels defectes que la sala-teatre [Goula] tenia i que li donava cert caràcter rural, era el de trobar-se emplaçat en pis i no precisament per això, que haguera sigut el de menys, sinó que en els baixos de l'edifici la cotxeria anomenada cal Valencià que feia l'ordinació diària de correu i passatge a Girona [abans de construir el tren] ho tenia arrendat per a dipòsit dels cotxes, i quadres per als animals, la qual cosa donava per resultat que la userda, palla, fems i altres, deixava anar un tuf per entremig dels junts de l'enfustissat tan marcat del que era, que assegut a les llotges, els espectadors més que en un teatre semblava que estiguessin asseguts en un corral, i per acabar de fer més completa aquesta sensació, de tant en tant i precisament en moments en que el teló estava aixecat, se oïa un estrepsitós i desagradable bram de ruc que, si bé feia riure molt a certa part del públic, en canvi als actors no els feia gens de gràcia, perquè moltes vegades els tirava per terra l'efecte d'escenes delicades.

Quant al transport, hi havia ja el tren de Sant Feliu a Girona (1892) i s'estaven fent les últimes gestions per a la construcció del port, obres que començaran l'any 1904.

Pel que fa al transport de tracció animal, aleshores la població comptava amb 204 bèsties de càrrega i tir, que es distribuïen així: 47 cavalleries majors, 9, de menors i 148 mules i cavalls.

152 carros i 100 carretes constituïen el gruix, bàsicament, del transport local. Les carretes feien camí de les fàbriques a la platja o a l'estació, i a la inversa. Els carros anaven de la ciutat als saions o vinyes dels voltants, aturant-se als burots, de bon matí i al vespre. Durant el dia, podien col·laborar en les tasques del transport de la ciutat.

L'any 1905 hi havia dos constructors de carros: en Josep Guich del carrer de l'Algavira, i en Narcís Puig del de sant Domingo. I de carruatges, en llogaven -el mateix any 1905- la viuda d'Albertí, que s'estava al carrer de sant Llorenç, i en Narcís Ribot del carrer de sant Joan.

A Sant Feliu, aleshores hi havia tres ferrers, Joan Sagols (c/ Creu), Josep Alegrí (Algavira) i Domingo Mir a la baixada del Pont.

Feien de basters l'E. Frigolés (c/ Processó), Pere Guitart, (c/ Major centre), Miquel Rubau (c/ Rutlla) i Salvador Sala (c/ Algavira).

▲ Anunci publicitari a l'Anuario de San Feliu de Guixols, 1905 (AMSFG).

Servei de carruatges de l'any 1905:

A Calonge, Palamós i Palafrugell, s'hi anava diàriament, a les 6, 8 i 9,30 del matí; i a les 2, 3 i 5 de la tarda. El preu era d'una pesseta, i d'una amb cinquanta cèntims si es volia assegurar el seient. A la Bisbal, s'hi anava el divendres a les 4,30. El preu era de dues pessetes. I a Vidreres, també els divendres.

L'any 1912, quant al transport fet amb carruatges, Josepa Bagué, viuda de Labertí (c/ St. Llorenç, 19) s'encarregava del trasllat de viatgers de Sant Feliu a Palafrugell. I Narcís Ribot Camós (St. Joan 8) feia el de Sant Feliu a Caldes de Malavella, on –com ara– s'agafava el tren gros. Les mercaderies que anaven a Girona corrien a càrrec de Mariano Prats Torrent. I les de Caldes, les feia en Pere Dispès Pujol (Jofre,2). L'any 1919 el sindicat obrer de carreters "La Tralla", amb domicili al carrer de Sant Fèlix Màrtir (seu de la Federació Local de Sindicats Obrers), era constituït pels següents treballadors:

Joan Massa, president; Josep Prats, vicepresident; Joan Caballé, secretari; Miquel Poriello, vicesecretari; Narcís Anglada, tresorer; Martí Tauler, comptador; i Miquel Casadevall, Pere Culubret i Enric Gispert, vocals.

▲ Presència de carros de pagès al mercat dels diumenges P. Rigau.

TESTIMONIS

GAZIEL

No hi havia altre tràfic rodat a Sant Feliu, fora de les carretes baixes, pel suro, que anaven cançonera d'una banda a l'altra, a carregar i descarregar; alguna tartana particular, tota xarola per fora i amb bons encoixinats i mirallets per dins; una charrete, orgull d'hisendat; els carros dels hortolans, que venien a mercat, de bon matí, i aquell altre en que deien "el carro de l'esquilla", el més popular de tots, perquè era el de les escombraries ⁴...

BARDAS

....molt cops amb prou feines si apuntava el dia, ja el noi de la casa l'enganxava (el cavall) al carro i carregat de coves, cistells i sacs buits, amb l'amo de la casa a dalt, tira cap a les frescals feixes de Sant Pol, cap a la vinya, com solia dir, i encara diu ara, la gent d'aquests topants malgrat que en el tros de terra al.ludit no hi hagi plantat ni un sol cep. Després carreter i carro tornaven cap a la Vila i durant el dia solien aprofitar algun transport escadusser de suro o taps, fins al capvespre, que invariablement havien de tornar a Sant Pol a recollir l'amo i els atuellts plens a vessar de bona vianda fresca i tendra ⁵. ...el noi de la casa, d'una afectuosa revolada, em pujava a dalt del carro i m'apostava al costat mateix d'ell, mentre la mestressa, que era més aviat alta i refeta, pujava per la part de darrera ajudant-se amb una cadireta baixa de balca que després li servia per anar asseguda més còmodament damunt les post del carro entre els cistells curulls de fruita i de verdura, tota ella amb un magnífic posat de matrona clàssica. En aquell feliç temps en què la roda de carro era encara la que continuava mantenint aferrissadament el monopoli del trànsit, car tot just si per les esquifides carreteres començaven a treure el nas, porucs i sobiranament imperfectes, els primers automòbils...

ESFONDRAIMENT D'UNA TARTANA AL C/ DE ST. LLORENÇ

(La Informació, 24.09.1903):

A consecuencia de haberse tapado mal una zanja que se había abierto en la calle de San Lorenzo, y debido al reblandecimiento del terreno á causa del fuerte aguacero que cayó el pasado martes, en la mañana de dicho día, hundióse un caballo junto con la tartana que tiraba, hasta el botón de las ruedas, ocasionando el susto que es de suponer á los pasajeros del mentado vehículo.

4. GAZIEL, Sant Feliu de la Costa Brava, Ed. Aedos, Barcelona, 1963, p.51.
5. BARDAS, E., Amb ulls oberts de noi. Records de Sant Feliu de Guixols dels primers anys del segle. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, p. 22-23.

SEGLE XX

ANY 1925

La ciutat aleshores comptava amb 9.455 habitants de dret (397 n'eren transeünts). Uns 450 s'estaven al "camp". Dos pertanyien a l'exèrcit del mar, disset eren guàrdies civils i dinou, carrabiners.

Aleshores, tot i que perduraven les seqüeles de la crisi de la Primera Guerra Europea en el sector, 139 empreses es dedicaven a la indústria surotapera, on treballaven uns 2.000 obrers⁶.

RELACIÓ DE PROPIETARIS DE VEHICLES DE TRACCIÓ ANIMAL INSCRITS AL REGISTRE MUNICIPAL:

N m.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
1	Salvador Dalmau Beya	Mall, 2	carro
2	Salvador Dalmau Beya	Mall, 2	tartana
3	Salvi Rigau Semí	camp s/n	carro
4	"	"	tartana
5	Benet Camós Llor	"	carro baix
6	Francesc Capell Castany	Caimó, 111	carro
7	Cristóbal Espígal Geli	cra. de Girona, 11	carro
8	"	"	tartana
9	Martí Torres Sitjà	" (Quatre Arbres)	carro
10	"	"	tartana
11	Ramon Pons Blanch	Creu, 42	carro
12	Pere Cama Semí	Sta. Llúcia, 26	carro
13	"	"	tartana
14	Josep Rotllan Ciurana	camp (St. Amanç)	carro
15	Martí Mateu Soms	camp (Vilartagues)	carro
16	Tomàs Gane Bota	" (Mas Bagué)	carro
17	"	"	carro baix
18	Josep Juanals Cacàs	" (Horta Estació)	carro
19	"	"	carro baix
20	Joan Bruguera Romaguera	Garrofer, 32	carro
21	Joaquim Falgueras Dalmau	Notaria, 18	carro
22	"	"	tartana
23	Joan Pérez Bernaset	Monticlavari, 2	carro
24	Felip Ferrer Ferrer	camp (horta Martí)	carro

Núm.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
25	Felip Ferrer Ferrer	camp (horta Martí)	carro baix
26	Feliu Rissech Soler	camp (Sant Pol)	carro
27	"	"	carro baix
28	Joaquim Vives Valls	"	carro
29	"	"	carro
30	"	"	carro
31	"	"	carro
32	"	"	tartana
33	"	"	tartana
(34) No hi figura			
35	Josep Fígols Codina	Baixada Puig	carro
36	Viuda d'Isern	Metges, 45	carreta
37	"	"	carreta
38	"	"	carreta
39	"	"	carro
40	"	"	carro
41	"	"	tamborell
42	"	"	tartana
43	Josep March Vidal	camp (Forn St. Miquel)	carro
44	Feliu Albertí Ferrer	Garrofer, 22	tartana
45	Joan Lladó Pelegrí	camp (Calassanç)	carro
46	"	"	carreta
47	"	"	carro baix
48	Ramon Sala Roselló	Mascanada, 39	carro

6. LUPAXA, "Eren altres temps...", Àncora, 25.07.1991.

▲ Carruatge apropiat per a tot tipus de càrrega.
Josep Vert, l'Estartit.

*A can Puig del carrer de Sant Domingo, s'hi feren
i arreglaren carros durant molts anys. A. Mir.*

PROPIETARIS DE VEHICLES DE TRACCIO ANIMAL

Núm.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
49	Enric Coll Teixidó	camp (Vilartagues)	carro
50	"	"	carro baix
51	"	"	tartana
52	Joan Ramon Aleix	camp (Mas Gironès)	carro
53	"	"	carro baix
54	"	"	tartana
55	Josep Barnés Llort	camp (Cementiri)	carro
56	"	"	carro baix
	(57) No hi figura		
58	Josep Cruañas Estañol	Eres, 34	carreta
	(59 i 60) No hi figuren		
61	Josep Cruañas Estañol	Eres, 34	tartana
62	Feliu Rissech Soler	camp (Sant Pol)	carro baix
63	Pere Sais Mayol	camp (Can Pey-penyès)	carro
64	Antoni Ribot Gispert	"	carro
65	"	"	carro baix
66	Ramon Serrat Ribas	" (Horta Caballé)	carro
67	"	"	carreta
68	Carles Dalmau Cruañas	" (St. Pol-C. Ferran)	carro baix
69	Joan Llambí Vilaret	" (Sant Amarg)	carro baix
70	Jaume Franquesa Comalada	Hospital, 10	carro
71	"	"	carreta
72	"	"	tamborell
73	Pere Dispès Pujol	Salmerón, 49	carro
74	"	"	carro
75	"	"	carreta
76	"	"	carro
77	Josep Mas Vives	cra. de Girona, 101	carro
78	Magí Gabarró Vilaseca	camp (St. Pol, horta Xifres)	carro
79	"	"	carro baix
80	Josep Serrats Ribas	Bartrina, 11	carro
81	"	"	carro
82	"	"	carreta
83	"	"	tamborell
84	Carme Bou, Vda. de Cals	camp (Vinya Vilaret)	carro
85	"	"	carro baix
86	Ramon Passarrius Lladó	Milans, 9	carro
87	Nicolau Ramot Costa	camp (Horta Carreró)	carro baix
88	Salvi Dardé Albertí	" (Mas Toy)	carro
89	"	"	carro
90	"	"	carro
91	Bartomeu Sió Punset	Gravina, s/n	carreta
92	Josep Pagès Xerbau	carrer del Mar, 28	carro
93	Frederic Ferrer Ferrer	camp (Horta Robert)	carro
94	Joan Rotllan Vidal	" (Bujonis)	carro
95	Llorenç Dalmau Cruañas	" (Horta Janer)	carro
96	"	"	carro baix
97	Llorenç Dalmau Cruañas	camp (Horta Janer)	tamborell
98	"	"	carreta
99	"	"	carro petit

Núm.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
100	Llorenç Dalmau Cruañas	camp (Horta Janer)	carro
	(101-102) No hi són		
103	Francesc Palet Torrent	Pécher, 32	carro
104	"	"	carro
105	"	"	tartana
106	Agustí Carreras Corominas	camp (Mas Bordas)	carro
107	Just Busquets Torroella	Mall, 31	carreta
	(108-112) No hi figuren		
113	Benet Mallorquí Pujol	Provença, 6	carro baix
114	Francesc Saura Pujol	Especiers, 6	carro
115	"	"	carro
116	"	"	carro
117	"	"	carro
118	Bartomeu Cruañas Albertí	camp (Molí d'en Blanch)	carro
119	"	"	carro baix
120	Manuel Colom Caminal	camp (Escorxador)	carro
121	Jaume Ribot Vilanova	camp (Horta Xarrampeina)	carro baix
122	"	"	carreta
123	Emili Fàbregas Colomer	Maragall, 55	carro
124	Enriqueta Vidal	Maragall, 14	carro
125	"	"	carreta
126	"	"	carreta
127	"	"	carreta
128	"	"	c. de torn
129	"	"	tartana
130	Salvi Vives Quintana	camp (Mas Miquel Martí)	carro
131	Viuda de Narcís Vila	camp (Escorxador)	carro
132	"	"	tartana
133	"	"	carro
134	"	"	carro
135	Joan Cruañas Albertí	Mall (Horta Bernich)	carro
136	"	"	carro baix
	(137) No hi és		
138	Joan Barnés Llort	Creu, 31	carro
139	"	"	tartana
140	Narcís Pujol Planas	Sant Martirià, 32	carro
	(141) No hi figura		
142	Josep Chavarria	Girona, s/n	carro
143	"	"	carreta
144	"	"	carreta
145	"	"	carro
146	Pau Costa Ginjaume	Mascanada	tamborell
147	Josep Noguer Freixa	ronda Massanas	carro
148	"	"	carro baix
149	Joan Picamal Carbona	"	carro
150	Joan Clara Morató	camp (St. Pol, mas Creixell)	carro petit
151	Josep Donatiu Duran	"	carro
152	Francesc Sabater Plaja	Sant Isidre, 23	carro
153	Amadeu Gay Vila	camp (Horta Rusques)	carro
154	Francesc Caballé Salgas	" (Horta Caballé)	carro

*Posant la llanta a la roda de carro.
J. Vert.*

PROPIETARIS DE VEHICLES DE TRACCIO ANIMAL

Núm.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
155	Francesc Caballé Salgas	camp (Horta Caballé)	carro petit
156	Agustí Serra Almar	Clavé	tamborell
157	"	"	carro
158	Pere Lloveras Dispés	Mall, 23	tamborell
159	"	"	carro
160	"	"	tartana
161	Enric Picó Curbasí	Ronda Massanas	tartana
162	"	"	carro
163	Francesc Sabater Bargeli	camp (Horta Font)	carro
164	"	"	carreta
165	Vicenç Donatiu Duran	" (Bujonis)	carro
166	Ramon Passarrius Lladó	Milans, 9	carro
167	"	"	carro
168	Ferriol Pujol Ribas	Sant Joan, 3	carro
169	"	"	carro
170	"	"	carro
171	"	"	carreta
172	Josep Vila Xifró	Milans, 4	carro
173	"	"	carro
174	Francesc Miquel Planellas	Mascanada, s/n	carro
175	"	"	carro baix
176	"	"	tamborell
177	"	"	carreta
178	Florenci Corredor	Metges	carro
179	"	"	carreta
180	"	"	carro
181	Salvi Gispert Albertí	camp (Vilartagues)	carro
182	"	"	carro baix
183	Joan Rodà Ribot	Castell d'Aro, 1	carro
184	Martí Mateu Soms	camp (Vilartagues)	carreta
	(185) No hi és		
186	Mariano Prats Torrent	Surís	carro
187	Rafael Mayol Vall. Ilosera	Sant Amanç	carro
188	"	"	carro baix
189	Manuel Termes Torres	camp (Mas Abrich)	carro
190	Joan Duran Donatiu	Alba, 1	carro
191	Benet Estañol Albertí	Pécher, 24	carro
192	"	"	carreta
193	"	"	carro baix
194	"	"	carro baix
195	Martí Albertí Cosp	carretera Vella de Palamós	carro
196	Josep Albertí	c/ Monestir	carro
197	Joaquim Abras Gou	cra. Girona, 101	carro
198	Joan Sabater Moner	Trafalgar, 29	carro
199	"	"	carreta
200	"	"	tamborell
201	Dionís Artau Ribera	Sant Josep, 12	carro
202	Esteve Mayol Vilaseca	Garrofer, 47	carro
203	"	"	carro
204	"	"	carreta

Núm.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
205	Esteve Mayol Vilaseca	Garrofer, 47	carreta
206	Esteve Pujol Albertí	Monticalvari, 12-14	carreta
207	Narcís Ribot Camós	Sant Joan, 6	carro
208	"	"	carro
209	"	"	carreta
210	"	"	carreta
211	"	"	carreta
212	"	"	carreta
213	"	"	carreta
214	"	"	carreta
215	"	"	carreta
216	"	"	tamborell
	(217) No hi consta		
218	Emili Albertí Miralles	camp (Mas Trempat)	carro
219	"	"	carro baix
220	Cebrià Beya Vila	cra. de Palamós, s/n	carro
221	"	"	carreta
222	Jeroni Teixidor Camps	" (Pinell)	carro baix
223	Isidre Alió Ferrer	camp (Sant Pol)	carro baix
	(224) No hi consta		
225	Francesc Bañeras Poch	camp (Mas Romà)	carro
226	Josep Passarrius Esteba	Alba, 10	carro
227	"	"	carreta
228	Josep Carreras Coromines	camp	carro
229	Benet Estañol Albertí	Pécher, 24	carro
230	Miquel Mayol Altarriba	rambla Pi i Margall	carro
	(331-337) -		
238	Josep Donatiu Duran	camp	carro baix
	(239-241) -		
242	Rufo Burgas Bancells	camp	carro baix
243	Vicenç Gascons Rissech	Girona, 105	carro
244	"	"	carreta
245	Josep Coll Teixidor	camp (Sant Pol)	carro
246	Josep Sala Roselló	" (Mas Asols)	carro baix
247	Joan Prat Camós	cra. Girona (Horta Marill)	carro baix
248	Joan Costart Ribas	camp	carro
249	Miquel Jacomet Ors	Sant Miquel, 19	carro
250	Lluís Sala Dausà	Santa Llúcia, 38	carro
251	Lluís Sala Dausà	Santa Llúcia, 38	carro baix
252	Pere Mulà	Santa Llúcia, 32	carro
253	Joan Corbera Janer	Barceloneta, 4	carro
	(254) No hi és		
255	Manuel Casadellà Pla	Girona, 121	carro
256	Josep Ruscalleda Serarols	camp	carro baix
	(257-260) No hi consten		
261	Jaume Gascons Rissech	Sant Isidre, 34	carreta
262	Martí Torres Sitjar	cra. Girona(Quatre Arbres)	carro baix
263	Salvador Sagols Ribot	Mascanada, 27	tartana
264	Castelló, germans	Sant Isidre, 1	carro
265	"	"	carreta

Ferrant el cavall. J. Vert.

PROPIETARIS DE VEHICLES DE TRACCIO ANIMAL

Núm.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
266	Castelló, germans	Sant Isidre, 1	tamborell
267	Ricard Castelló	"	carro
268	Antoni Molins Aymerich	Garrofer, 76	tamborell
269	Joan Ramot Tauler	Gorgoll, 5	carro
270	Josep Gay Bonet	pl. del Nord	carro baix
271	Joan Barnés Pi	Girona, 140	carro baix
272	Joan Bruguera Romaguera	Garrofer, 32	carro
273	Baldiri Respecta Blavis	Santa Llúcia, 50	carro baix
274	Francesc Ferrer Cruañas	camp	carro
275	Josep Alemany Rovira	"	carro
276	Feliu Vergés Font	Alba, 15	carro
277	Miquel Sello Ter	Creu, 134	carro
278	Joan Vives Valls	camp (Sant Pol)	carro
279	"	"	carro
280	"	"	carro
281	Joan Barnés Llor	Creu, 35	carro
282	Francesc Morera	camp (Forn Sant Miquel)	carro
283	Josep Castelló Mestres	camp (les Comes)	carro
284	"	"	tamborell
285	Francesc Bañeras Poch	" (Sant Amanç)	carro
286	Josep Carreras Corominas	"	carro
287	Joan Tubert Colomer	plaça de la Constitució	carro
288	Consol Culat Hortal	camp (Vista Alegre)	carro
289	Josep Coll Teixidor	"	carro
290	Domingo Sais Agustí	camp (Santa Escolàstica)	carro
291	Francesc Padrós Casadellà	cra. Girona	carro
292	Josep Duran Albertí	cra. Girona, 93	carro
293	Antoni Tarradell Torrent	c/ Castell d'Aro, 4	carro
294	Carles Castelló Mestres	camp (Divina Pastora)	carro
295	Francesc Martí Pons	" (Casa Nova)	carro
296	Rafael Juncà Juanals	Girona, 95	carro baix
297	Rufí Romà	rambla Vidal	carro baix
298	Maria Aviñó Romeu	camp	carro baix
299	Francesc Palet Torrent	Pécher	carro
300	Viuda d'Isern	Metges, 45	carro
301	Joan Augé Xandri	Salmerón	carro
	(302) No hi és		
303	Ricard Moner Sagué	Cúbias (Horta Gamba)	carro
304	Àngel Ribot Mateu	camp (Sant Benet)	carro
305	Francesc Martí Pons	camp (Mas Ribot)	carro
306	"	"	carro
307	Amadeu Gay Vila	"	carro
308	Rufí Romà	rambla Vidal	tartana
309	Josep Pou Comas	Creu, 10	tartana

Núm.	Nom i cognom	Domicili	Carruatge
	(310) No hi és		
311	Pere Clavaguera	Eres	carro
312	Joaquim Cargol	Major Centre	tartana
313	Salvi Gispert Albertí	camp (Vilartagues)	carro
314	Pere Lloveras	Mall	carreta
315	Josep Juanals Cacàs	camp (Horta Estació)	carro
316	Rosend Bassols Puig	Salmerón	carro
317	Josep Chavarria, germans	Sant Fèlix, 2	carreta
318	Josep Montserrat Ràfols	camp (Horta Lladó)	carro
319	Francesc Bou Negrell	" (Mas Ribas)	carro
320	Mariano Prats Torrent	Surís	carro
321	"	"	tartana
322	Lluís Pujolar Moradell	camp (Canyet)	carro
323	Joan Formiga Aulet	Santa Llúcia, 34	carro
324	Dolors Coll, viuda d'Arxer	Pl. del Monestir	carro
325	Francesc Saura Pujol	Especiers	carro
326	"	"	carro
327	Antoni Ribot Dispés	Mascanada	carro
328	Jeroni Teixidor Camps	camp (Pinell)	carro
329	Tomàs Bosch Pou	camp (Horta Carreró)	carro
	(330) No hi és		
331	Martí Mateu Soms	" (Vilartagues)	carro
332	Vicenç Miret Aymerich	Mascanada	carro
333	Joan Costa Termes	camp	carro
334	Joan Tubert Colomer	pl. de la Constitució	carro
335	Llorenç Sabater Riera	camp (Pinell)	carro
336	Enric Batet	Nova Sant Ramon	carro
337	Generós Ferran Morell	camp (Pinell)	carro
338	Joan Sais Bou	" (Divina Pastora)	carro
339	Bru Blanch Massa	Metges, 16	carro
340	Francesc Palet Torrent	Pécher	tartana
341	Joan Guixé Margall	camp (Vilartagues)	carro
342	Francesc Palet Torrent	Pécher	carro
343	Florenci Corredor	Metges	carro
344	Isidre Bosch	Carme, 16	carro
345	Cristóbal Espígal Geli	cra. Girona, 11	carro
346	Joan Barnés Llor	Creu	carreta
347	Florenci Corredor	Metges	carro
348	Josep Feliu	-	tartana
349	Mariano Llinàs Salellas	pl. del Nord	carro
350	Joan Barnés Llor	Creu	carro
	16 C. de L. Narcís Ribot Camós	Sant Joan, 6	cotxe de 4 rodes
	"	"	cotxe de 4 rodes
	"	"	tartana

Sant Feliu de Guíxols 17 de setembre de 1925, Salvador Janer, alcalde

Nota: Los carros y carretas que figuran en la presente relación son de dos ruedas.

Un parell d'anys més tard, el 1927, la ciutat comptava amb quaranta quadres amb pessebre, que podrien utilitzar els militars si els convingués. Eren, per tant, cavalleries més o menys públiques.

Transport en carro de dues rodes	221
Carros de trabuc (Tombarells)	14
Tartanes	23
Automòbils	47
Motocicletes	7
Bicicletes	108
Cavalls de tir	84
Muls i mules de tir	13

A part d'això, s'ha de tenir en compte que els anys vint van ser una època de prosperitat del tren, i que el 1924 es va construir el seu ramal al port.

D'altra banda, pel que fa al mateix any 1927, a Sant Feliu hi havia la goleta "Comercio" de l'Irla i Cia. que feia, per via marítima, el transport de mercaderies ordinari i menor (Barcelona- Sant Feliu).

Narcís Ribot Camós, Pere Dispès Pujol i Mariano Prats Torrent continuaven dedicant-se al transport de mercaderies fora de la població amb carruatges. Aquell any, l'empresa de Josepa Bagué, viuda Labertí, ja no hi constava en l'estadística municipal.

Tres anys més tard - el 1930-, l'Ajuntament feia constar que de carros de quatre rodes no n'hi havia cap. De dues rodes, 168. I cotxes per a viatgers, 18. Hi havia, en canvi, 26 camions i 63 automòbils d'empreses o particulars.

Durant el període de 1936 a 1939, en plena guerra provocada per la sublevació militar de caire feixista, els treballadors del ram del transport de Sant Feliu afiliats a la CNT, intentaren de col·lectivitzar i unificar

en una sola empresa tot el transport particular.

Com a carreters, hi figuraven: Josep Pijoan Farró, Josep Pijoan, Josep Chavarria, Pere Chavarria, Ramon Chavarria, Joan Puigmoler, Narcís Vergés, Claudi Vicens, Pere Taberner, Joan Bruguera, Feliu Albertí, Josep Alemany, Vicenç Pallí, Josep Ripoll, Gonçal Vilar, Andreu Vilar, Joan Colomer, Josep Serrat, Martí Tauler, Manel Vicens, Eduard Lluhi, Pere Artigas, Josep Valls, Josep Dausà, Josep Reyné, Aleix Balam, Pere Serrat, Joan Ferrer, Josep Soler, Josep Isern, Josep Massa, Grau Balam, Narcís Ros, Joan Artau, F. Nualart i Pere Sais.

▲ El típic carro dels morts d'en Gandol, per la carretera de la Vall d'Aro a Sant Pol, en anys de guerra 1937-38 (AMSFG).

Una carreta gànxona carregada de cadàvers,
davant del Casino dels senyors, 1938 (AMISFG).

Carreta al Passeig, per davant de la rambla Vidal (c. 1940 AMSFG).

SEGLE XX

LA POSTGUERRA (1939-1959)

Els primers anys del franquisme varen ser molt difícils i durs, en tots els sentits. La manca d'energia i l'escassetat de combustible va fer que, amb el tren, el transport d'atracció animal continués sent important, fins que va aparèixer el Seat 600, fabricat -el primer- a la factoria de la Zona Franca de Barcelona l'any 1955.

Veiem-ne algunes dades:

Anys	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Automòviles turismo	24	16	27	32	36	37
Autos alquiler (Taxis)	10	2	5	4	4	5
Autocamiones	15	18	21	23	21	21
Motocicletas	2	4	9	12	14	13
Bicicletas	253	280	294	306	315	342
Carruajes (Tracción animal)	150	162	165	165	167	182

En aquells anys, en Narcís Puig (Sant Domingo) feia i arreglava carros. En Josep Teixidor (Algavira) i en Delfi Aragonès feien de basters.

De ferrers, en feien l'Andreu Ramis (Sant Joan), Josep Torres (Creu), Frederic Xifró (Algavira) i en Josep Vergés (Sta. Margarida).

Ramon Chavarria (Sant Domingo), Avelina Feixas (Hospital), Joan Massa (Metges), Narcís Ribot (rambla Vidal) i Salvador Vilà (Sant Ramon) es dedicaven, tots ells, al transport amb carros.

Anys	1945	1946	1947	1948	1949	1950
(Vehículos matriculados)						
Automóviles turismo	17	22	25	15	26	29
Autos alquiler (taxis)	4	6	7	7	7	9
Autocamiones	16	17	20	19	23	33
Motocicletas	14	11	9	15	14	13
Bicicletas	150	210	290	358	376	414
Carruajes (tracción animal)	146	172	185	171	170	161
Caballerías				134	129	126

Anys	1951	1952	1953	1954
(Vehículos matriculados)				
Automóviles turismo	30	28	25	28
Autos alquiler (taxis)	7	9	9	10
Autocamiones	36	35	37	35
Motocicletas	15	14	15	32
Bicicletas	426	437	440	486
Carruajes (tracción animal)	152	150	165	173
Caballerías	130	127	142	156

◀ Quintín i Climent Cabrejas, repartint les gasoses de can Cervera, c. 1950.

PER ACABAR ...

Des del començament dels anys cinquanta, la manca de primeres matèries i de combustible, així com les restriccions constants d'energia elèctrica (que no es van acabar fins al 1951) etc..., comencen a trobar solució. La situació va anar canviant lentament vers la normalització. També el restabliment del transport per carretera. Un dels fets econòmics més decisius va ser la instal·lació a Barcelona, l'any 1950, de l'empresa automobilística SEAT (Societat Espanyola d'Automòbils de Turisme S.A.), amb la participació de la FIAT italiana i de bancs espanyols, que, a més a més de crear un bon nombre de llocs de treball, va estimular l'aparició de diversos tallers i indústries d'accessoris.

El SEAT 600, que va ser un automòbil molt útil i popular, es fabricà entre el maig de 1957 i l'agost de 1973. Per això l'hem escollit –el cèlebre "Sis-cents"– com a símbol de l'acabament del "temps de carros i de carretes", i l'inici d'un nou període en què predominarà el cotxe sobre la resta dels mitjans de transport.

ARXIU MUNICIPAL, ABRIL DEL 2000

*En la dècada dels cinquanta, la utilitat del "sis-cents"
s'imposà a la dels carros i de les carretes. A. Mir.*

EPÍLEG

Em fa un goig especial fer la conclusió d'aquest dossier i, en general, de tot el Taller d'Història d'aquest curs 1999 – 2000. Perquè, com ja saben, per afecció em dedico professionalment a tenir cura dels animals que, en definitiva, eren els que feien funcionar aquells artefactes que anomenem carros i carretes. De fet, aquest "taller" també podia haver rebut el nom de "Temps de bèsties de tir i de càrrega".

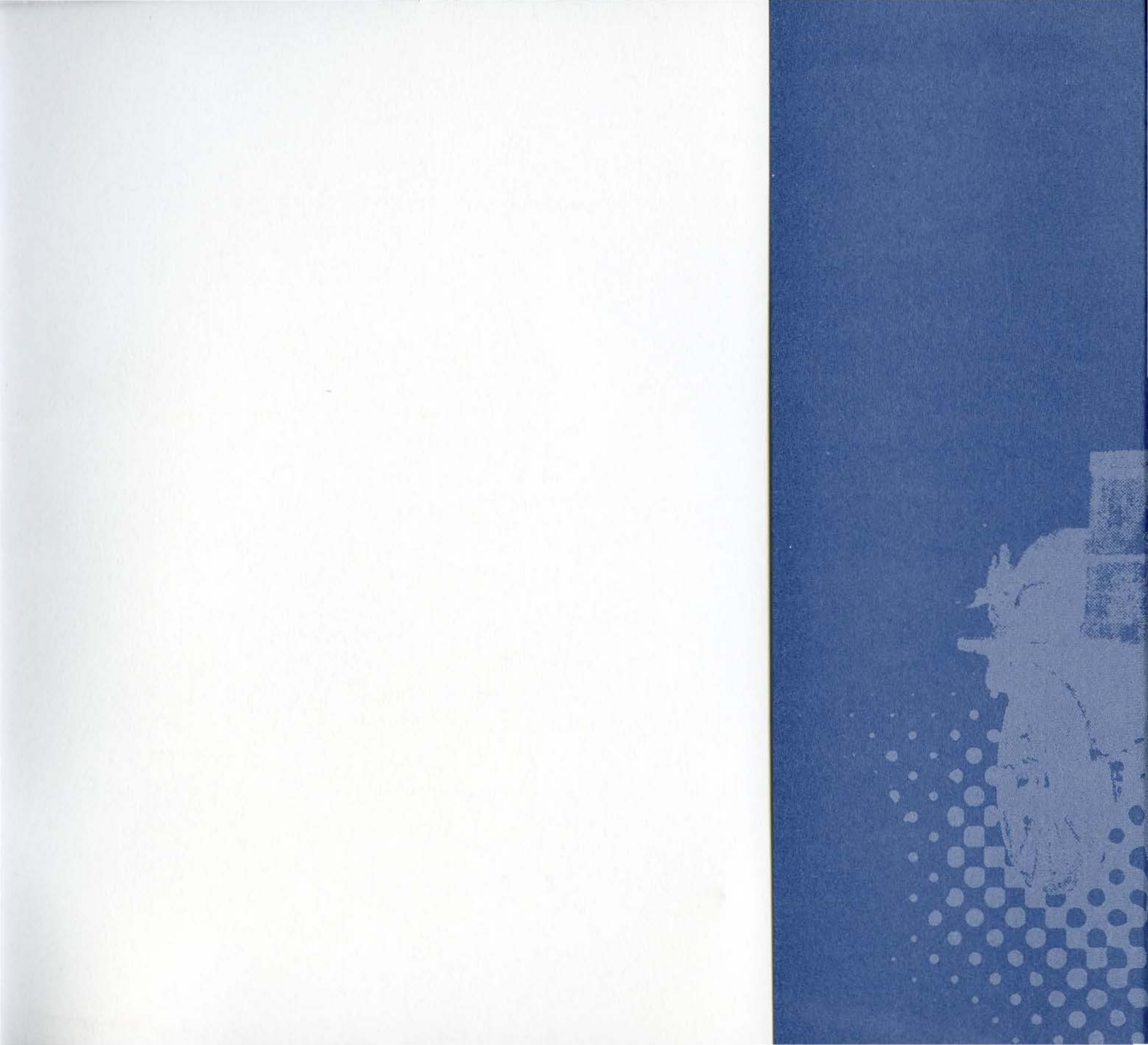
El que avui presentem com una curiositat, fa relativament poc temps que era una realitat present i normal en la vida quotidiana. Els carros eren unes eines de treball que calia construir, mantenir i reparar. També dels cavalls, de les mules i ases, se n'havia de tenir cura. Això donava feina a molta altra gent, a carreters, ferrers, basters, manescals.... Feines i oficis que molts ja han desaparegut.

En realitat el que ha desaparegut o, millor, s'ha transformat és tot aquell món que envoltava el carro, aquell ritme i l'estil de la vida que representava. Un temps passat que hem de conèixer bé -per això es fan els "Tallers d'història"-, però que no cal idealitzar ni enyorar. Vivien d'una forma diferent, de la nostra, però no pas millor que nosaltres.

I esperem que, en un futur llunyà, els guixolencs estudiïn els nostres estris electrònics com a mera curiositat històrica, però també esperem que visquin -qualitativament- un xic millor que nosaltres. Tant de bo que amb aquest i altres treballs d'història local descobríssim que la vida humana és una cadena, on cada anella depèn de l'anterior i on totes plegades -guixolencs del passat, del present i del futur- formem, muntats *en un mateix carro*, una única Història.

Joan Alfons Albó
Alcalde

Journal of Management Education 33(1)